

De Slag van Lekkerbeetje

Opgetekend door Gerard Scharff

Tijdens de zich voortslepende Tachtigjarige Oorlog ontstonden scherpe tegenstellingen in de Nederlanden die soms in gewelddadige conflicten tot uitbarsting kwamen. Een van de meest opmerkelijke daarvan vond in het jaar 1600 plaats in Vught.

In de vroege ochtend van zaterdag 5 februari van dat jaar rijdt een twintigtal ruiters van Loon op Zand naar Vught. Onderweg in Helvoirt houden ze enige tijd halt om te rusten en zich te warmen aan een vuur. Dan trekken ze verder naar de Vugtherhei. Daar, tussen de stadsgalg van Den Bosch en de molen van Vught is een terrein aangewezen waar zij met een gelijk aantal tegenstanders een duel zullen aangaan.



Pas later zal blijken dat dit treffen op de Vugtherhei, dat de geschiedenis is ingegaan als de Slag van Lekkerbeetje, het laatste riddergevecht uit de Westeuropese geschiedenis is geweest.

Lekkerbeetje, wat in het Nederlands van die dagen zo veel betekende als smeerlap, was de scheldnaam die door de staatsgezinden was gegeven aan Gerard Abrahams, commandant van een compagnie ruiters in dienst van de Spaanse gouverneur van Den Bosch. Abrahams had zijn bijnaam te danken aan het feit dat hij in 1589 als soldaat in Geertruidenberg betrokken was bij een muiterij, die er toe leidde dat deze stad, sinds 1573 in Staatse handen, werd overgegeven aan de hertog van Parma.

De aanleiding tot het gevecht op de Vugtherhei dateerde van enkele maanden eerder toen de compagnie van Abrahams in november 1599 in de buurt van Diest enkele Franse ruiters in Staatse dienst gevangen had genomen. Als één van hen, luitenant De Visé, zijn commandant, de jonge en eerezuchtige Pierre de Breauté, om losgeld verzoekt, reageert deze met de sarrende woorden: 'Ick ben seer verwondert dat ghy met twintich Meesters u hebt laeten slaen van 40 coquins ofte fielen.

"Scharvuiten en schurken", dat laat Lekkerbeetje zich niet gezeggen en hij daagt De Breauté uit tot een gevecht van twintig tegen twintig.

Na aankomst op de Vugtherhei stuurt De Breauté een trompetter naar de stad om te melden dat hij gereed is. De hoffelijkheid waarmee de gouverneur de boodschapper ontvangt — hij laat hem kaas, brood en wijn brengen — staat in schril contrast met de bijtende woorden die Lekkerbeetje de trompetter toevoegt. Laat zijn heer in het gevecht geen mededogen verwachten, 'noch van my, noch ook van iemand myner compagnons, want wy geen quartier met onsen vijand en sijn houdende.' Inderdaad hebben de mannen van Lekkerbeetje afgesproken dat zij niemand van de tegenstanders in leven zullen laten, ongeacht of deze zich gewonnen geven of niet.

Aanvankelijk ziet het er echter naar uit dat de Fransen de overwinning zullen behalen want nadat om één uur in de aanwezigheid van honderden belangstellenden het sein tot de aanval heeft geklonken, worden Lekkerbeetje, zijn broer en zijn zwager al bij de eerste charge gedood. Maar de Bossche ruiters behouden hun koelbloedigheid en weten uiteindelijk de overhand te verkrijgen. Als tenslotte een vijftal Fransen de wijk neemt is de strijd beslist en de overblijvenden onder wie De Breauté geven zich over. Het slagveld biedt een gruwelijke aanblik: aan Bossche zijde telt men vier gesneuvelde, aan Franse zijde negen, terwijl een drietal zwaargewonden alsnog zal overlijden. Ook dertig paarden blijven op de heide achter. Maar de gebeurtenissen krijgen nog een — weinig verheffend — vervolg. Op de terugweg naar Den Bosch worden de zwaargewonde De Breauté en zijn vier overgebleven makkers gedood, overeenkomstig het vooraf gemaakte voornemen van de Bossche partij.

Over de wijze waarop de Fransen de dood vinden, zijn de getuigenissen niet eensluidend. De 35-jarige trompetter Aaron van Engelandt zou een week later verklaren dat hij op weg naar Den Bosch 'gewaar wierdt dat drie of vier Ruyters van Leckerbeetken hem zeer schielyck opvolgden, met grooten haast komende aanrennen uyt 't dorp Vucht, al roepende, "Onse luytenant is doot, zy moeten alle met hem sterven." Dat daer op een dier Ruyters het recht op den Heer van Breauté aanzette, en met zyn Carabyn denzelven zoo een zware stoot van vooren op de borst toebracht, dat hy van syn paart ter aarden nederviel, le selvee tyd nog bekomende een houw met een degen door zyn aangezicht.'

De slag van Lekkerbeetje maakte diepe indruk in grote delen van Europa. Tal van tekenaars, schilders en dichters lieten zich inspireren door het gevecht op de Vugtherheide, dat daardoor zou uitgroeien tot een van de meest afgebeelde gebeurtenissen uit de Tachtigjarige Oorlog.